

Gemeente van Christus,

Kent u de website [www.schoolbank.nl](http://www.schoolbank.nl)? Al meer dan 2,7 miljoen Nederlanders hebben zich daar ingeschreven omdat ze benieuwd zijn naar hun oude klasgenoten. Je kunt je inschrijven onder de naam van je oude school (lagere school, middelbare school of vervolgopleiding) en zien wie van je oud klasgenoten zich daar nog meer hebben gemeld. Verrassende ontmoetingen kunnen daar uit voortkomen. Oude vriendschappen worden opnieuw beproefd, verhalen worden opgehaald, reünies belegd, foto's geruild.

Ook ik heb sinds een half jaar weer contact met een oud klasgenootje. We zaten jarenlang op dezelfde lagere school, maar hebben sindsdien niets meer van elkaar gehoord - tot een half jaar geleden. Zij woont met haar gezin op Curaçao en we vertellen elkaar verhalen via de mail. Vandaag is ze met haar kinderen te gast in ons gezin. Ze vertelde mij verhalen die ik niet meer wist en wisselden oude foto's uit. Ik weet niet of u het kent, maar het is een vreemde sensatie: de ontmoeting met een vreemde, een vrouw die ik niet ken, en tegelijk het terugzien van iemand die ik al langer ken dat alle mensen waarmee ik nu leef. Een vreemde bekende en een bekende vreemde. Een stem uit het verleden.

Nu moet ik eerlijk zeggen dat het terugvinden van oude schoolvrienden ook niet altijd en niet alleen maar een groot plezier is. Hoe ouder je wordt hoe meer je je eigen jeugd kunt zien in een breder kader. Waar je als kind dacht dat je in gelukkige omstandigheden opgroeide, daar kun je later ontdekken dat het geluk er was omdat er pijnlijke verhalen verzwegen werden. En andersom kun je ontdekken dat de boosheid of het verdriet van je ouders, waaronder je misschien zo leed, veel begrijpelijker was dan je als kind kon zien. En zo ga je in de loop van je leven je beeld van je eigen kinderjaren soms drastisch bijstellen. Vertel me je verhaal van je jeugd en ik zal zeggen of je gelukkig *bent!*

Dan is het confronterend om iemand te treffen die nog slechts herinneringen aan je jeugd koestert, herinneringen die niet zijn herschreven door latere ervaringen, herinneringen die je confronteren met wie je toen was voor je medeklasgenoten. Toen mijn hervonden klasgenootje mij vertelde dat ik *niets veranderd* was, riep dat een dubbel gevoel op. Hoezo, niets veranderd – ik heb zoveel meegemaakt, ik heb mezelf ontwikkeld, ik heb keuzes gemaakt, crises overleefd... telt dat allemaal niet? En tegelijk: zie je wel: wie ik nu ben, was ik ook al, toen ik nog maar een joch was... De kiemen waren gelegd.

Wij leven in een tijd waarin veel mensen graven naar hun verleden. We zijn op zoek naar onze *roots*. We bezoeken ons geboortedorp, we zoeken de bronnen van onze identiteit. Dertigers, veertigers en vijftigers zijn massaal in therapie, van de traditionele psychotherapie tot spirituele regressietherapie en van biografisch onderzoek tot droomanalyse. En al die therapievormen hebben een ding gemeen: ze leren ons om *achterom* te kijken. Want daarvan zijn we wel overtuigd met z'n allen: we zijn *nu* vooral wie we *geworden* zijn. Wat we meemaken vormt ons. Trauma's in de vroegste jeugd tekenen een mens levenslang, zo wordt ons verteld. Wij *zijn* onze geschiedenis!

Dat blijft niet beperkt tot de menselijke geschiedenis en de psychologie. Eigenlijk doen we dat in de moderne tijd met alles - we zijn meesterlijke chercheurs die de oorsprong van alles kunnen traceren. De oorsprong van het leven, de oorsprong van het heelal, de oorsprong van de soorten - '*The origin of the species...*' We herleiden alles tot dat wat er aan vooraf ging. De heersende verklarende theorie over het ontstaan van leven is... *een geschiedenis*: de geschiedenis van evolutie. Mechanica is het beschrijven van causale relaties - de ene kracht roept de andere op. Een geschiedenis van oorzaken. *Alles*, zo weten wij, *àlles heeft een oorzaak*.

Alles heeft een oorzaak? Nou nee, er moet een eerste begin zijn, zeggen we dan. Een eerste begin dat zelf niet een oorzaak heeft. Dat *moet* dan wel God zijn. Dat noemen we het *kosmologisch godsbewijs*: alles heeft een oorzaak, maar aan het begin *moet* iets staan zonder oorzaak: God, de onbewogen beweging, die alles het eerste zetje gaf. Maar meer dan een bewijs van Gods bestaan is het een redenering die God naar *de rand* van het bestaan duwt. De oorzaak van alles om ons heen kunnen we verklaren vanuit wat eraan vooraf ging, de geschiedenis der dingen. God staat hooguit aan *het begin* - maar dat is dan ook wel veilig *ver weg!*

Eigenlijk doen de dorpsgenoten van Jezus niet anders. Hun eerste reactie is authentiek... ze zijn verbaasd! Verbazing en verwondering maakt de geest open en ontvankelijk - het laat je zien wat je niet voor mogelijk had gehouden. Daarom zijn kunstenaars en kinderen zo belangrijk voor een samenleving. Zij houden de verwondering en verbazing levend. 'Waar haalt hij het vandaan', vragen ze verbaasd, 'deze Jezus, waar haalt hij het vandaan?'

Maar meteen slaat de verklaringsdrift toe... 'Waar heeft hij het vandaan?' wordt nu een vraag naar de oorsprongen, de oorzaken. Die woorden, die wijsheid, die wonderen - hoe zijn die te verklaren? Er wordt gezocht naar de oorsprong, de geschiedenis: hij is toch één van ons, die timmerman? Wij kennen toch zijn

moeder? Zijn broers zijn ons toch bekend? Zijn zusters wonen hier toch? En geen van zijn directe verwanten heeft het zo hoog in de bol als deze Jezus...

Weg is de verwondering – ze slaat om in ergernis. Wie gaat verklaren, wie geschiedenis beschrijft, wie oorzaken traceert, staat niet meer open voor het onverwachte, het ongedachte. Wat ze zien en horen kunnen deze mensen, de mensen van zijn vaderstad, niet in verband brengen met wat ze van Jezus weten. Het nieuwe heeft geen verband met het bekende.

Het gevolg is dat Jezus daar ook daadwerkelijk beroofd wordt van zijn kracht. Hij kon er geen wonderen doen *'en stond verbaasd over hun ongeloof'*, staat er. Wie het heden verklaart uit al het bekende, het voorafgaande, die kan geen onverwachte dingen meer ontvangen. En het wonder is altijd het *onverwachte*. Het wonder is het *onverklaarbare*. Het wonder, zo zouden we nu kunnen zeggen, is dat wat niet kan vanuit de geschiedenis van de dingen. Het is de wending die niet te voorzien was. Wie dus alleen vanuit het bekende wil leven, zal geen wonderen meemaken. Wie alleen achterom kijkt wordt kortzichtig, wordt blind op den duur.

\*

De blikrichting in de Psalm die we lazen is een heel andere. Niet naar achteren, maar naar boven wordt gekeken:

*'Naar u sla ik mijn ogen op,  
naar u die in de hemel troont'*

En niet alleen richting van het kijken is anders – ook de *manier* van kijken wordt hier duidelijk anders beschreven. In Nazareth wordt geërgerd achterom gekeken: wat verbeeldt deze man zich wel... wij weten waar hij vandaan komt dus hij moet zich niet zo wonderlijk gedragen. Maar hier, in Psalm 123 is de blik verwachtend, open, hopen.

Het beeld dat ons wordt getekend kan ons wat tegen staan. Het lijkt zo slaafs en vernederend te zijn. Het tekent een verhouding tussen mensen die we niet meer willen:

*Zie, als de ogen van dienaars  
naar de hand van hun heren,  
als de ogen van een slavin  
naar de hand van haar gebiedster,  
zo gaan onze ogen naar*

*De HEER, onze God,  
totdat hij ons begenadigt*

Toch denk ik dat we ons dan in de luren laten leggen door onze weerzin tegen slavernij. Dat roept bij ons beelden op van uitbuiting en vernedering. Wij zijn blij dat in 1863 de slavernij werd afgeschaft. Overigens vergeten we dan dat wij nog steeds onze luxe leven leven op kosten van slavenarbeid en uitbuiting. Alleen hebben we het inmiddels zo georganiseerd dat we het niet meer hoeven te zien – ver weg. Onze rijkdom wordt betaald met ongedekte leningen van de aarde en de armen. We zouden er niet zo gerust op moeten zijn dat die slavernij werkelijk weg is.

Maar in dit gedeelte gaat het helemaal niet over slavernij. Het gaat over een goede verhouding tussen een dienaar en zijn heer, tussen een dienstmeisjes en haar werkgeefster. Beide kennen hun plaats en hun verantwoordelijkheid. Het initiatief ligt bij de heer, maar de goede dienaar heeft aan een half gebaar genoeg om te weten wat van hem of haar gevraagd wordt. Ze let aandachtig op de vrouw die ze dient. Dat is geen kruiperigheid maar opperste concentratie, dat is geen vernedering maar volledige bereidheid. Elk moment verwacht de dienaar of het dienstmeisje een opdracht of een gebaar dat richting geeft. Hij gaat niet uit van bekende patronen, werkt niet uit sleur, maar verwacht nieuwe impulsen van de heer.

We kennen in de bijbel een verhaal van drie dienaren die opdracht krijgen om het vermogen van hun heer te beheren (Mattheus 25), bekend als 'de gelijkenis van de talenten'. Twee van de drie dienaren begrijpen het eenvoudige gebaar van hun heer en gaan er handel mee drijven en maken winst. De derde denkt zijn heer wel te kennen. Hij kijkt achterom, trekt te lijnen door en concludeert: mijn heer is een strenge man, die maait waar hij niet zaait en oogst waar hij niet plant... ik stop mijn deel in de grond en geef het te zijner tijd wel terug. Hij zal ongetwijfeld gelijk hebben gehad op grond van het verleden. Immers resultaten uit het verleden geven een behoorlijke indicatie voor de toekomst. Nee, geen garanties, maar je kunt je er ook nooit een buil aan vallen. Trek de lijnen door en je weet ongeveer waar je uit komt.

Maar de goede dienaren denken niet zo. Zij kijken niet achterom, berekenen niet de uitkomst op basis van resultaten uit het verleden, maar zijn alert en kijken omhoog: 'hun ogen zijn op de handen van hun heer'. En ziedaar: de wonderen gebeuren, het vermogen neemt toe en de heer verheugt zich in het initiatief van zijn dienaren.

Dat is dus de manier van kijken van Psalm 123: alert, aandachtig en vol verwachting. Zo, zegt de dichter van dit oude lied, zo kijken wij omhoog naar God: vol verwachting, alert op wat God gaat doen! Want alleen zo kun je wonderen verwachten. Niet achterom kijken, niet de statistieken er op los laten, niet je beleid op haalbaarheidsonderzoeken en prognoseberekeringen baseren, niet elkaar afrekenen op de oude koeien die we vinden, niet het verleden blijven koesteren als het enige dat we hebben, maar werkelijk open staan voor het nieuwe, het onverwachte, het wonder... open staan voor God.

Twee manieren van kijken dus – dat is het thema van deze zondag. Kijken naar het bekende, naar het verleden, naar de harde feiten wordt hier ontmaskerd als ongeloof en angst. Nee, het is niet een oproep om het verleden helemaal achter ons te laten en er nooit meer naar te kijken. Je kunt er een wijs mens van worden als je weet van je verleden. Wie niet leren wil van de geschiedenis moet haar over doen. Of met woorden van de Psalm waarmee we vandaag begonnen: 'Leer ons zo onze dagen te tellen, dat wijsheid ons hart vervult' (Psalm 90). De ontmoeting met mijn oud klasgenootje heeft mij veel goeds gebracht. Maar wonderen mogen we er niet van verwachten.

Dat is voorbehouden aan die andere manier van kijken: omhoog kijken, vol verwachting en aandacht op het nieuwe, het onverwachte. Dat is dus ook vooruit kijken, naar de toekomst die we niet voorspellen kunnen, de toekomst die soeverein op ons af komt.

Wonderen mogen we verwachten als we omhoog kijken en vooruit kijken.

Wonderen mogen we verwachten als we elkaar een nieuwe kans geven.

Wonderen mogen we verwachten als kiezen voor het onverwachte en ongedachte, als we open staan voor wat nog nooit is gebeurd

Wonderen mogen we verwachten als opletten op de plotselinge wendingen in ons leven en ze willen zien als Gods manier om ons alert te maken.

Wonderen mogen we verwachten als het van God verwachten.

Amen.